

רשות היחיד

גדר רשות היחיד

א. תלמוד בבלי שבת ו ע"א
תנו רבנן: ארבע רשויות לשבת - רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור. ואיזו היא רשות היחיד? חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה, וכן גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה, זו היא רשות היחיד גמורה.

ב. שו"ע אורח חיים שמה:ב
איזהו רה"י, מקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה טפחים ויש בו ד' טפחים על ד' טפחים או יותר, וכן חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה. וכן תל גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה.

ג. ביאור הגר"א אורח חיים סימן שמה:ב
מקום. פשוט בכמה מקומות ועיקרה בברייתא שם "גדר" דלא כפרש"י שם וע' בה"ג:

ד. שאילתות דרב אחאי פרשת בשלח שאילתא מט
אי זו רשות היחיד חריץ שעמוק עשרה טפחי' ורוחב ארבעה טפחים וכן התל שגבוה עשרה ורחב ארבעה זה הוא רשות היחיד גמורה.

ה. רמב"ם הלכות שבת פרק יד

הלכה א

...ואי זו רה"י תל שגבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על כן, וכן חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה או יתר על כן, וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן אפילו יש בו כמה מילין אם הוקף לדירה כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה ומבואות שיש להן שלשה כתלים ולחי ברוח רביעית, וכן חצר ודיר וסוהר שהוקפו לדירה כולן רה"י גמורה הן.

הלכה ב

אפילו כלים כגון ספינה או מגדל של עץ וכוורת וכיוצא בהן אם יש בהן ארבעה על ארבעה בגובה עשרה או יתר על זה הרי הן רה"י גמורה.

הלכה ג

עובי הכתלים של רה"י כרה"י, לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן, אויר רה"י כרה"י ורה"י אוירה כרה"י עד לרקיע, אבל אויר רשות הרבים אינו כרה"ר אלא עד עשרה טפחים, ולמעלה מעשרה באויר רה"ר מקום פטור הוא.

האם באמת צריכים מחיצות?

ו. תלמוד בבלי עירובין צב ע"א

משנה: גג גדול סמוך לקטן, הגדול מותר והקטן אסור. חצר גדולה שנפרצה לקטנה, גדולה מותרת וקטנה אסורה, מפני שהיא כפתחה של גדולה.

גמרא: למה ליה למיתני תרתי? לרב קתני גג דומיא דחצר, מה חצר מנכרא מחיצתא אף גג נמי מנכרא מחיצתא.

ז. רש"י מסכת עירובין דף צב עמוד א

אף גג - נהי נמי דשרינן ליה במחיצות תחתונות משום גוד אסיק, מיהו מחיצות ניכרות בעינן, שלא יהא גג כולט חוצה להם, דאי לא מינכרא - לא אמרינן גוד אסיק...

ח. תלמוד בבלי שבת ו ע"ב

ואמאי קרו ליה גמורה? מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה דלא הוי [מוקף ב' מחיצות] רשות היחיד, הני מילי לטלטל, אבל לזרוק מודו ליה. קא משמע לן.

ט. רש"י מסכת שבת דף ו עמוד ב

קא משמע לן גמורה - כלומר: זו היא שנגמרו מניין מחיצות שלה, שיש לה מחיצות מכל צד, כגון חריץ, וכן גדר, דאמרינן מארבעה צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו, ונמצא ראשו מוקף מארבעה צדדין וחללו ארבעה, אבל דר' יהודה - לא נגמרו מחיצות שלה למניינן, ולא רשות היחיד היא כלל.

י. בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף ו עמוד א

איזהו רה"י? כל רשות שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה, ומשם ולמעלה. הן שהוא חריץ, הן שהוא תל או גדר שמשמששין עליו **אף על פי שאין שם מחיצות** הן בידי אדם הן בידי שמים, הן שהוא קרקע שוה שמוקף בד' מחיצות גבהן עשרה וביניהם ד' על ד'...

יא. בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף ק עמוד א
וכל שכן מתוך שלש אמות ומתוך שתים שהרי כל עוד שהוא זקוף ביותר **אין תשמישו נוח לבני רה"ר** ולא בא למעט אלא שאם היה מדרונו בא מתוך חמש אמות ניהא תשמישתיה והרי הוא כרה"ר שהרי כבש המקדש כך היה

יב. בית הבחירה למאירי מסכת סוכה דף ז עמוד ב
ויש שואלים בשמועה זו ממה שאמרו במסכת שבת בפרק הזורק שאם זרק אבן על תל גבוה עשרה בשבת חייב מפני שהוא רשות היחיד אלמא לא בעינן מחיצות ניכרות ואין זו שאלה שבזו אי אתה צריך בה לגוד אסיק עד שתצטרך בה למחיצות ניכרות שאין הטעם אלא מפני שכל שגבוה עשרה ורחב ארבעה **אינו תשמיש של בני רשות הרבים** ודינו כרשות היחיד אף בלא מחיצות **אבל בסוכה למחיצות אנו צריכים** וא"כ הדבר צריך למחיצות ניכרות:

יג. תוספות מסכת עירובין דף פט.:-
במחיצות שאינן ניכרות - כשהבתים מחוברין דאין מחיצות הבתים ניכרות כדפירש בקונטרס. ונראה דהוא הדין אם הגג בולט חוץ למחיצות הבית דחשיב נמי מחיצות שאינן ניכרות... והואיל וכן כל הגג אסור כי כל הגג נפרץ במילואו לכרמלית לאותה בליטה הבולטת לרה"ר...

יד. תלמוד בבלי שבת צט ע"ב
בעא מיניה רב מרדכי מרבא: עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה וזרק ונח על גביו מהו? מי אמרינן הרי עקירה באיסור הרי הנחה באיסור או דילמא כיון דממקום פטור קאתיא לא?

טו. חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף צט עמוד ב
ונראה לי לתרץ דרב מרדכי פשיטא לי' דכל דאתי ממקום פטור למקום חיוב ונח במקום חיוב ובאוויר של חיוב בזורק חייב, וכי קא מבעי לי' כגון **דהשתא נמי ברשות של אויר פטור קא מנח**... אויר פטור הוא כמו שפרש"י ז"ל דאינו אויר רה"ר, **ואויר רה"י נמי לא הוי דכי אמרינן רה"י עולה עד לרקיע דילמא באוויר חצר אבל בעמוד לא**...

עוד:

ר' חיים להלכות סוכה ד:יא

http://asif.co.il/?wpfb_dl=3546

<http://yesmalot.co.il/shiurhtml/malotsh1138.asp>

כמה מחיצות בעינן?

טז. תלמוד בבלי שבת ו ע"א

חצרות של רבים ומבואות שאינן מפולשין עירבו מותרין לא עירבו אסורים.

יז. תלמוד בבלי עירובין יא ע"ב

משנה: הכשר מבוי בית שמאי אומרים לחי וקורה ובית הלל אומרים או לחי או קורה.

...אמר רב יהודה הכי קאמר: הכשר מבוי סתום כיצד? בית שמאי אומרים לחי וקורה ובית הלל אומרים או לחי או קורה. "בית שמאי אומרים לחי וקורה" למימרא דקא סברי בית שמאי ארבע מחיצות דאורייתא? לא - לזרוק משלש הוא דמחייב, לטלטל עד דאיכא ארבע. "בית הלל אומרים או לחי או קורה" - לימא קא סברי בית הלל שלש מחיצות דאורייתא? לא - לזרוק משתים הוא דמחייב, לטלטל עד דאיכא שלש.

יח. תלמוד בבלי עירובין יב ע"ב

חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין, בין עירבו ובין לא עירבו, הזורק לתוכן חייב.

יט. תלמוד בבלי עירובין צד ע"א

משנה חצר שנפרצה לרשות הרבים המכניס מתוכה לרשות היחיד או מרשות היחיד לתוכה חייב דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים מתוכה לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכה פטור מפני שהיא ככרמלית...
משנה חצר שנפרצה לרשות הרבים משתי רוחותיה וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכן מבוי שנטלו קורותיו או לחייו...

כ. תלמוד בבלי שבת ז ע"א

"והכרמלית" - אטו כולהו נמי לאו כרמלית נינהו? כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לרשות הרבים דאף על גב דזימנין דדחקי ביה רבים ועיילי לגוה כיון דלא ניחא תשמישתיה כי כרמלית דמי.

כא. תלמוד בבלי עירובין יב ע"ב

אמר רב יהודה מבוי שאינו ראוי לשיתוף, הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב, הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור. אלמא קסבר לחי משום מחיצה וקורה משום היכר.

כב. רמב"ם הלכות שבת פרק יז:ט

מבוי שאין ברחבו שלשה טפחים אינו צריך לא לחי ולא קורה ומותר לטלטל בכולו, שכל פחות משלשה הרי הוא כלבוד. מבוי שהכשירו בקורה אף על פי שמותר לטלטל בכולו כרה"י, הזורק מתוכו לרה"ר או מרה"ר לתוכו פטור, שהקורה משום הכר היא עשויה, אבל אם הכשירו בלחי הזורק מתוכו לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו חייב שהלחי הרי הוא כמחיצה ברוח רביעית.

כג. רמב"ם הלכות שבת פרק יז:לה

אכסדרה בבקעה מותר לטלטל בכולה ואף על פי שהיא שלש מחיצות ותקרה, שאנו רואין כאילו פי תקרה יורד וסותם רוח רביעית, והזורק מרה"ר לתוכה פטור כזורק למבוי סתום שיש לו קורה

כד. כסף משנה הלכות שבת פרק יז הלכה ט

מבוי שהכשירו בקורה וכו'. כתב הרמ"ך... וע"כ משוינן חילוק בין פתוח לרה"ר לפתוח לכרמלית דבפרק כל גגות (שם צ"ד) אמרינן בחצר שנפרצה לרה"ר דלרבנן המטלטל מתוכה לרה"ר פטור, נמצא שאע"פ שיש לו ג' מחיצות נקרא כרמלית. ובפ"ק אמרינן דלזורק משתים הוא דמחייב, אלמא דרה"י הוא בשתי מחיצות [אם פתוח לכרמלית] ע"כ:

כה. שו"ע אורח חיים שסג:א

מקום שיש לו ג' מחיצות, אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה שום תיקון ברביעית.

כו. ט"ז אורח חיים סימן שסג ס"ק א

שיש לו ג' מחיצות. - בטור כתוב כאן שהוא רה"י גמור מן התורה. והקשה ב"י דהא בס"י שמ"ה כ' הטור דמבואות שיש לשם ג' מחיצות ואין לחי וקורה ברוח רביעי' דהוה כרמלית!... ולעד"נ לתרץ דבס"י שמ"ה מיירי שהרוח הרביעית הוא לרה"ר... וזה המבוי זמנין דחקי בו רבים להיכנס שם כשיש ברה"ר הרבה בני אדם כדאיתא בגמרא פ"ק דשבת דף י', הלכך אף על פי שהוא מצד עצמו הוה רה"י גמור מ"מ הרה"ר מפסידו מלהיות רה"י, אלא בטל אצל רה"ר ונקרא צידי רה"ר והוה כרמלית. משא"כ כאן דלא מיירי בענין זה שדוחקין שם רבים לפעמים, ממילא נשאר עליו שם רה"י גמור מן התורה. אף על גב דאמר כאן "כל מקום שיש ג' מחיצות כו"ו והיינו באין שם ביטול מצד כניס' הרבים מדוחק..."

ד' על ד'

כז. תלמוד בבלי עירובין מט ע"ב

משנה: מי שבא בדרך וחשכה לו, והיה מכיר אילן או גדר ואמר 'שביתתי תחתיו' לא אמר כלום. 'שביתתי בעיקרו' מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו [עד] אלפים אמה ומעיקרו ועד ביתו [עד] אלפים אמה. נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה. אם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה ואמר 'שביתתי במקומי' זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס. וחכמים אומרים מרובעות כטבלא מרובעת, כדי שיהיה נשכר לזויות.

כח. תלמוד בבלי עירובין נא ע"א

הני אלפים אמה היכן כתיבן? דתניא "'שבו איש תחתיו' אלו ארבע אמות, 'אל יצא איש ממקומו' אלו אלפים אמה." מנא לן? אמר רב חסדא, למדנו מקום ממקום, ומקום מניסה, וניסה מגבול, וניסה מגבול, וגבול מחוץ, וגבול מחוץ, דכתיב...
"אלפים אמה עגולות" - ורבי חנינא בן אנטיגנוס מה נפשך, אי אית ליה גזירה שוה 'פיאות' כתיבן, אי לית ליה גזירה שוה אלפים אמה מנא ליה? לעולם אית ליה גזירה שוה, ושאיני הכא דאמר קרא 'זה יהיה להם מגרשי הערים' - לזה אתה נותן פיאות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת. ורבנן? תני, רב חנניה אומר: כזה יהו כל שובתי שבת.
אמר רבי אחא בר יעקב המעביר ארבע אמות ברשות הרבים אינו חייב עד שמעביר הן ואלכסונן. אמר רב פפא, בדיק לן רבא: עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה צריך הן ואלכסונן או לא? ואמרינן ליה לאו היינו דרב חנניה, דתניא "רב חנניה אומר, כזה יהו כל שובתי שבת?"

כט. תוספות מסכת עירובין דף נא עמוד א

כזה יהו כל שובתי שבת

- פ"ה דגבי העברה ליכא למיתב פיאות, אלא כה"ג שנותנין שיעור אלכסון, דהא ליכא למימר בהן ריבוע ועיגול.

- ור' שמואל מפרש שמרביעין ד' אמות ברשות הרבים בריבוע עולם, ואם מעביר או זורק ממזרח למערב או מצפון לדרום חייב בד"א לחודיה, ואם לאלכסונו של עולם אינו חייב עד שיזרוק או יעביר ד"א ואלכסונו.
- ועמוד נמי ברה"ר גבוה י' ורחב ד' דבעינן נמי ד' על ד' מרובעים היינו כשמעמיד אלכסון העמוד לאלכסון העולם, אבל העמיד האלכסון ממזרח למערב ומצפון לדרום לא סגי בד' על ד' מרובעות. ועיר עגולה נמי אמרינן כביצד מעברין (לקמן דף נו.) דמרבעה בריבוע עולם.
- ור"ת מפרש דלכל צד נותנין האלכסון בזריקה ובהעברה, ובתחום שבת ועמוד נמי צריך שיהא בו ששה פחות ב' חומשין. והא דמזכיר בכל דוכתא ד' אמות היינו משום דנפיק מינייהו האלכסון...

ל. רמב"ם הלכות שבת פרק יב

טו - מותר לאדם לטלטל ברשות הרבים בתוך ארבע אמות על ארבע אמות שהוא עומד בצדן, ויש לו לטלטל בכל המרובע הזה...

יה - הואיל ויש לו לאדם לטלטל בכל המרובע שהוא ארבע אמות על ארבע אמות, נמצא מטלטל באורך אלכסונו של מרובע זה חמש אמות ושלושה חומשי אמה. לפיכך אין המעביר או הזורק ברשות הרבים חייב עד שיעביר חוץ לחמש אמות ושלושה חומשי אמה. וכל מקום שאמרנו "מתחלת ארבע לסוף ארבע" או "המעביר ארבע אמות" חייב הוא מתחלת האלכסון של ארבע אמות עד סופו, ואם העביר פחות מזה פטור.

לא. ערוך השולחן אורח חיים סימן שמט:ב

והנה לדעת הרמב"ם מותר לכתחלה לטלטל בתוך ד' אמות אלו וכן מבואר מלשון הטור והש"ע שכתבו "כל אדם יש לו ד' אמות ברשות הרבים שיכול לטלטל בהן". אבל הראב"ד השיג עליו דזה לא הותר רק ביצא חוץ לתחום שאסור לזוז לו מד' אמותיו או ששבת בהן דה"ל אצלו מקום קביעות אבל בלא זה לא הותר וטעמו נראה דבקל יכול לבא לידי איסור תורה להוציא חוץ לד' אמות.

לב. שו"ע אורח חיים שמט:ב

ארבע אמות שאמרו [להוצאה-העברה], הן ואלכסונו שנמצא שהם חמשה אמות ושלושה חומשים. ויש מי שאומר שמארבע אמות עד חמשה ושלושה חומשים פטור אבל אסור.

לג. משנה ברורה סימן שמט ס"ק ז

(ז) ויש מי שאומר וכו' - וכן הסכימו האחרונים:

לד. שו"ע אורח חיים שמה:ב

איזהו רה"ר? מקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה טפחים ויש בו ד' טפחים על ד' טפחים או יותר... הגה: י"א דבעינן באלו ארבעה על ארבעה הן ואלכסונו, וכמו שיתבאר לקמן סי' שמ"ט (הגהות אשרי פ"ק דשבת ותוס' עירובין דף נ"א).

לה. ערוך השולחן אורח חיים סימן שמה

ותמיהני על רבינו הרמ"א שאין זה אלא דעת ר"ת בעירובין... ונ"ל דאף רבינו הרמ"א לא אמרה אלא לחוש לדיעה זו אם נמצא איזה חומרא כגון גבי כוורת שאמרו בגמ' [ח.]. זרק כוורת לרשות הרבים גבוה י' ואינה רחבה ו' חייב רחבה ו' פטור דהוי רשות בפני עצמה ע"ש ולזה בעינן לחומרא הן ואלכסונו, אבל להקל על מקום שגבוה י' ורוחב ד' לבלי לדונו כרה"י אלא כמקום פטור ח"ו לומר כן דהלכה כרבים ורוב הפוסקים אין סוברין כן:

ד' על ד' כולל החומות?

לו. תלמוד בבלי שבת צט ע"ב

בעי רבי יוחנן: כותל ברשות הרבים גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה, ומוקף לכרמלית, ועשאו רשות היחיד, וזרק ונח על גביו, מהו? מי אמרינן כיון דאינו רחב ארבעה מקום פטור הוא, או דילמא כיון דעשאו רשות היחיד כמאן דמלי דמיא? אמר עולא קל וחומר: לאחריים עושה מחיצה, לעצמו לא כל שכן?

לז. רש"י מסכת עירובין דף ה עמוד א ומ"ד (II)

אין מחיצות אלא אם כן יש תוך החלל ארבעה

לח. רמב"ם הלכות שבת פרק יד:

... וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן...

לט. שו"ע אורח חיים שמה:יט

מקום פטור הוא מקום שאין בו ד' על ד', וגבוה משלשה ולמעלה עד לרקיע; או חריץ שאין בו ד' על ד' ועמוק יותר משלשה. וכן המחיצות הגבוהות משלשה ולמעלה ואין ביניהם ארבעה על ארבעה.

מ. **תלמוד בבלי שבת ח ע"א**
אמר אביי זרק כוורת לרשות הרבים, גבוהה עשרה ואינה רחבה ששה, חייב. רחבה ששה, פטור.

מא. **רא"ש מסכת שבת פרק א סימן יד**
...דכיון דגבוה י' ורחבה ו' היא לה רה"י במקום שהיא נחה, דהנחת חפץ ועשיית מחיצה באין כאחד, והוא ליה זורק מרה"י לרה"י דרך ר"ה... והא דבעינן רחבה ששה משום דכוורת עגולה היא וצריך לרבע בה ארבע על ארבע, וכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא. ובחמשה ותלתא חומשי סגי, ולאפרושי מאיסורא נקט ששה, אבל חיוב חטאת ליכא כשהיא רחבה ה' וג' חומשי. **והדפנות מצטרפות עם חלל הכוורת לרוחב ד' כי היכי דמצטרפות השוליים לגובה י'.**

מב. **ערוך השולחן אורח חיים סימן שמה:ה**
דברים תמוהים הם דודאי ברה"י דכלי שאינו שייך להשתמש בתוכו כברשות והוי רה"י מטעם דמנח עליה מידי ומשתמש כהך דבור וחולייתה בעירובין [ע"ה]. [דאמרינן דמצטרף גם לרוחב ד' כמ"ש התוס' שם ומפרש הטעם משום דמנח עליה מידי ומשתמש והוי כסלע גבוה י' ורחבו ד' אבל בבין מחיצות שהתשמיש הוא בין המחיצות פשיטא דבעינן רוחב החלל ד' ואין שום ספק בזה וכן עיקר לדינא

מג. **עבודת הקודש בית נתיבות שער ג סימן א:כג-כד**
(כג) היה מוקף אפילו ד' מחיצות ואין ברחבו ארבעה טפחים אין זה רשות היחיד, שאין רוחב רשות היחיד פחות מארבעה טפחים. ויראה לי שאם היה רוחב כותליו משלימו לארבעה הרי זה רשות היחיד, שרוחב הכתלין מצטרפין לחלל.
(כד) במה דברים אמורים? בכותלין בריאין יכולין לקבל כסוי, שאם רצה לכסותו ולשתמש עליו מכסה ומשתמש. היו הכותלין רעועין וחלושין מלקבל כסוי הראוי להשתמש עליו אינן מצטרפין.

מד. **ערוך השולחן אורח חיים סימן שמה:ו**
ודע שראיתי לאחד מן הגדולים [א"ר סק"ג] שהביא מ"ש הרשב"א בס' עבודת הקודש דהמחיצות מצטרפות לד', אלא שחילק דזהו דוקא במחיצות בריאות שאם רצה לכסותו עליו מכסה ומשתמש אבל חלושין אין מצטרפין ע"ש. והנה ספר זה אינו תחת ידי, אמנם אם כתב כן כונתו אכלים, שכן כתב בפ"ק דשבת גבי כוורת שהביא דברי התוס' דמחיצות הכוורת מצטרפות לד' וכתב על זה וז"ל ואני תמיה לדבריהם וכו' אלא על כרחינו לא אמרו אלא בכותלים עבים העשויים לכסות עליהם ולהשתמש משא"כ בכוורת ומחצלת עכ"ל:

מה. **ט"ז אורח חיים סימן שמה ס"ק ב**
(ב) ויש בו ד' טפחים כו'. - משמע דעובי המחיצות הם נמדדים עם החלל לד"ט...
• ומ"ש רש"י הביאו ב"י וז"ל וכן גדר דאמרי' מד' צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מד' צדדין וחללו ד' עכ"ל אין לטעות בזה דדוקא בחלל צריך שיהיה ד"ט בלא המחיצות, דלהכי כתב רש"י "פני המחיצות" להורות שחודו החיצון עולה ואסיק מחיצות, נמצא שעובי המחיצות הם בכלל החלל בין חודו של זה החיצון לחוד שכנגדו. וזה מוכח, דאם תרצה לפרש דברי רש"י על חלל ממש יהיה פירושו מוסכם עם ר"ח, והתו' סיימו שפירש"י מסכי' לפי' שלהם!
• והרמב"ם כ' בפ"ד "מוקף ד' מחיצות גבוה י' וביניהם ד"ט" כוונתו ג"כ עם עובי הכתלים, ומ"ש 'ביניהם' פירושו בין הכל כנ"ל.

מו. **משנה ברורה סימן שמה:נט**
(נט) ויש בו ד' על ד' - היינו בחללו דאי אין בחללו ד' על ד' תו אין על תוכו שם כרמלית:

מז. **שער הציון סימן שמה**
(ג) וכמו שכתבנו לעיל במשנה ברורה ס"ק ג בשם אחרונים, דלענין החלל לכולי עלמא בעינן שיהא בו שיעור ד' על ד' לבד המחיצות:

חורי רה"י
מח. **תלמוד בבלי שבת ז ע"ב**
אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב: בית שאין תוכו עשרה וקריו משלימו לעשרה, על גגו מותר לטלטל בכולו, בתוכו אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. אמר אביי ואם חקק בו ארבעה על ארבעה והשלימו לעשרה מותר לטלטל בכולו. מאי טעמא? הוי חורי רשות היחיד, וחורי רשות היחיד כרשות היחיד דמו, דאיתמר חורי רשות היחיד כרשות היחיד דמו...

מט. **רמב"ם הלכות שבת פרק יד:י**
חורי רה"י הן כרה"י, אבל חורי רשות הרבים אינם כרה"י אלא הרי הן כפי מדתן...

ג. חזו"א מועד צו:יג

האי חור היינו שהכותל רחב מלמטה ויש לי כניסה למעלה, והוא ע"פ כל אורך רה"ר, אבל חור וכניסה שיש להם דפנות הן רה"י מן התורה וכרמלית מדרבנן...

נא. תלמוד בבלי עירובין צח ע"ב, לפי רש"י

משנה: זיז שלפני חלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת.

גמרא: האי זיז דמפיק להיכא? אילימא דמפיק לרשות הרבים, ליחוש דילמא נפיל ואתי לאיתויי! אלא דמפיק לרשות היחיד, פשיטא! אמר אביי: לעולם דמפיק לרשות הרבים, ומאי "נותנין עליו" דקתני? כלים הנשברים. תניא נמי הכי, "זיז שלפני החלון היוצא לרשות הרבים נותנין עליו קערות וכוסות קיתוניות וצלוחיות ומשתמש בכל הכותל עד עשרה התחונים. ואם יש זיז אחד למטה ממנו, משתמש בו, ובעליון אין משתמש בו אלא כנגד חלונו." האי זיז [עליון] היכי דמי? אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא, ואפילו כנגד חלונו נמי לא ישתמש [דאסור להשתמש במקום פטור תשמיש תדיר – רש"י]! ואי אית ביה ארבעה, בכלי הכותל לישתמש [ולא רק כנגד החלון]! אמר אביי, תחתון דאית ביה ארבעה ועליון לית ביה ארבעה [רוחב], וחלון משלימתו לארבעה - כנגד חלון משתמש דחורי חלון הוא, דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור.

נב. רש"י מסכת עירובין דף צח עמוד ב

חורי חלון הוא - כלומר: זוית החלון והרחבתו הוא, ולשון "חורי" דנקט - משום דגבי שבת שייך למימר חורי רשות הרבים כרשות הרבים, וכן חורי רשות היחיד כרשות היחיד דמי, כגון כותל הסמוכה לרשות הרבים ויש בה חורין פתוחין לרשות הרבים למטה מעשרה הוי רשות הרבים.

נג. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף צח עמוד ב

ולא פירש לנו רבינו ז"ל מה צריך לומר טעמא "משום דהוה ליה חורי רשות היחיד", תיפוק לי' דכיון דחלונו משלימתו לד' הא איכא מקום דחשיב להנחה שמתירו להשתמש בכלים הנשברים מיהת! גם לא פירש לנו מה מעלה ומה מוריד לומר דתחתון יש בו ד' טפחים, ומאיזה טעם אסור על העליון שאינו משתמש בו אלא כנגד חלונו בלבד?

והרמב"ם ז"ל כתב וזה לשונו "זיז שלפני החלון יוצא באויר שעל רשות הרבים, אם היה למעלה מעשרה מותר להשתמש עליו שאין רשות הרבים תופסת אלא עד [עשרה טפחים]. לפיכך מותר להשתמש בכל הכותל עד עשרה טפחים התחונים. במה דברים אמורים? בשהיה זיז אחד יוצא באויר, אבל אם היו יוצאין בכותל שני זיזין זה למעלה מזה, אף על פי ששניהם למעלה מעשרה, אם יש בזיז העליון שלפני החלון רחב ד' על ד' אסור להשתמש עליו מפני שהוא רשות בפני עצמו, והזיז שתחתיו רשות אחרת, ואוסרין זה על זה מפני שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. אין בעליון ד' ואין בתחתון ד', משתמש ביניהם וכן בכל הכותל עד עשרה טפחים התחונים. היה בתחתון ד' והעליון אין בו ד' אינו משתמש בעליון אלא כנגד חלונו בלבד אבל בשאר הזיז שלפני צדי החלון אסור להשתמש מפני שזה שתחתיו חלוק רשות לעצמו. ע"כ לשון הרמב"ם ז"ל, ולפי לשון זה נראה דהא דאוקימנא בתחתון דאית ביה ד', חילק רשות לעצמו והוה ליה רשות היחיד שעולה עד לרקיע, וכשזה משתמש בעליון נראה כאילו משתמש ברשותו של תחתון וכאילו מוציא לזיז שבחצר חבירו, אבל כשיש בעליון הסמוך לחלונו פחות מד' נעשה טפל לחלונו והוה ליה כחורי רשותו ואין רשותו של תחתון שולט שם לאוסרו על זה, וכן פירש הראב"ד ז"ל שהטעם מפני שהתחתון אוסר על העליון והוה ליה כמוציא זיז לחצר חבירו.

ומיהו תמיהני כיון שהזיזין הללו שניהם למעלה מ' וכמו שפירש הרמב"ם ז"ל האיך אוסרין זה על זה? והלא שניהם שלו הם וכבית והעליה שלו שאין אוסרין זה על זה! ואם בשיש לחבירו חלון אחר בכותל הוא למטה שהזיז הוא שלו, הוה ליה לתנא לפרושי! וי"ל דהכי נמי קתני, והכי קאמר: "אם יש זיז אחר שהוא של אחר אינו משתמש אלא כנגד חלונו בלבד." וי"ל עוד בשאין בעלים אחרים לזה התחתון, ואעפ"כ הזיזין הבולטין מן הכותל כלפי רשות הרבים אינם שלו דבזכות בני רשות הרבים עומדין, ונהי דמדינא דאורייתא אין אויר רשות הרבים עולה עד לרקיע, כל אותן הזיזין שלהם הם ויש רשות לכל אחד מבני רשות הרבים להשתמש בהם...

נד. שו"ע אורח חיים שנג:ב

זיז, דהיינו דף הבולט מן הכותל לרשות הרבים, למעלה מעשרה ויש בו ד' על ד' וחלון הבית פתוח לו, משתמשין עליו. אם היו שני זיזים זה למטה מזה והם של שני אנשים, אף על פי ששניהם למעלה מעשרה, אם יש בזיז העליון שלפני החלון רחב ד' על ד' אסור להשתמש עליו מפני שהוא רשות בפני עצמו והזיז שתחתיו רשות אחרת ואוסרין זה על זה...

נה. עבודת הקודש בית נתיבות שער ג סימן א:מה

(מה) דף היוצא מכותל רשות היחיד ואין ברחבו ארבעה, כל שסמוך לראש הכותל או לחלון שבכותל תוך שלושה, אם אינו בולט חוץ לכותל שלושה הרי זה נדון משום חורי רשות היחיד. היה יוצא למטה משלושה [מן החלון] או שהיה בולט לחוץ שלושה הרי זה מקום פטור.

נו. תוספות מסכת שבת דף ז עמוד ב "והלכה"

ודוקא אותם שלמעלה מ' חשיבי חורי רה"י אבל שלמטה מעשרה אין בני רה"י משתמשין שם מפני בני רשות הרבים שמשמשין בהן

נז. תלמוד בבלי עירובין סז ע"ב

אמר עולא אמר רבי יוחנן: קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, ואפילו כור ואפילו כוריים, הזורק לתוכו [מרה"ר] חייב. מאי טעמא? מחיצה היא, אלא שמחוסרת דיורין.

מתיב רב הונא בר חיננא, "סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה אין מטלטלין לא מן תוכו לים ולא מן הים לתוכו, פחות מכאן מטלטלין. עד כמה? עד בית סאתים." אהייא? אילימא אסיפא, בית סאתים טפי לא? והא מכרמלית לכרמלית קא מטלטלי! אלא לאו ארישא, והכי קאמר: סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו, ועד כמה [אין מטלטלין]? עד בית סאתים, הא יתר מבית סאתים מטלטלין, אלמא כרמלית היא! תיובתא דרבי יוחנן!...

נח. תלמוד בבלי עירובין כב.-:

משנה: רבי יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין. וחכמים אומרים אינו צריך.

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים. יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא, אמר ליה אביי לרב דימי, מאי טעמא? אילימא משום דמקיף לה סולמא דצור מהך גיסא ומחתנא דגדר מהך גיסא, בבל נמי מקיף לה פרת מהך גיסא ודיגלת מהאי גיסא! דכולא עלמא נמי מקיף אוקיינוס! דילמא מעלות ומורדות קאמרת? אמר ליה, קרקפנא [בעל הגולגלת]! חזיתיה לרישך בי עמודי כי אמרה רבי יוחנן להא שמעתא!

איתמר נמי, כי אתא רבין אמר רבי יוחנן ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין חייבין עליהן משום רשות הרבים לפי שאינן כדגלי מדבר.

נט. תלמוד בבלי עירובין פז ע"ב

משום רבי יוסי בן זימרא לא התיר רבי חנניא בן עקביא [למלא מים בגזוזטרא מן ים שלמטה] אלא בימה של טבריא הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפפות מקיפות אותה.

ס. תוספות מסכת עירובין דף כב עמוד ב "דילמא"

... ותימה, דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר, ובבל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתן, ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר (לקמן ד' סז): קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כוריים הזורק לתוכו חייב והוא הדין אפי' לאלף כורים דמה שיעור יהיה! וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי, ואפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה.

סא. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן פט

אין לך בו אלא חדושו דרבים מבטלי מחיצה בידי שמים היינו היכא דניחא תשמישתי, כמו בדגלי מדבר שהי' הענן משוה הדרכים ולא היה שם שום תל המתלקט, אבל כל שיש כאן תל המתלקט אינו דומה לדגלי מדבר לא אתו רבים ומבטלי מחיצה אפילו מחיצה בידי שמים, וכפירוש"י [עירובין כ"ב ע"ב] ד"ה "שאינן כדגלי מדבר" שארץ חלקה היתה וענן משוה אותם עכ"ל, נמצא לפ"ז מחיצה העשויה בידי אדם בין דניחא תשמישתי בין דלא ניחא לעולם לא אתו רבים ומבטלי מחיצה, ובידי שמים יש לחלק, היכא דניחא תשמישתי אתו רבים ומבטלי מחיצתא והיינו דגלי מדבר, משא"כ כשלא ניחא תשמישתי לא אתו רבים ומבטלי לי'.

סב. חזו"א, מועד קז:א

ולכאורה קשה דהא לא שייך "אתו רבים ומבטלי מחיצתא" אלא כשהרבים בוקעין דרך פרצות המחיצות או שדריסת הרבים ע"ג המחיצה, ובזה כיון שהמחיצות אינן חוצצין כראוי בפני העוברין בטלי מחיצתייהו, אבל רבים הסובבים בשוקים וברחובות תוך המחיצות לא מבטלי מחיצות לעולם, שהרי דלתות נעולות בלילה עושין ירושלים רה"י, אף שתוכה ס' רבוא והיא רוכלת העמים, וא"כ א"י נמי סולמא דצור הוי מחיצה מעליתא, וכן גידודי פרת אינן נדרסין וכן גידודי אוקיינוס! והריטב"א כתב דלא תשיב מתיצות אלא כל שרואה עצמו תוך מתיצות, ואפשר גס כוונת תו' כן, אלא שלדעת הריטב"א אף באין רבים בוקעין תוך המחיצות לא חשיב מחיצות, ולדעת תו' כל שההיקף גדול כל כך שאין בני אדם עושין דוגמתו, אז אתו רבים שבתוך המחיצות ומבטלי מחיצות. ולפ"ז בהיקף קטן אף באין המחיצות עשויות בידי אדם לא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא אף לפי' תו'...

סג. ר' יצחק ברנז, גדר סביב למדינה

<http://bit.ly/1iJSaZx>

סד. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף כב עמוד ב

דהא מקיף ליה פרת מחד גיסא ודגלת מחד גיסא. פי' כמין גם, וכולי עלמא נמי לא ליחייבו דהא מקיף להו אוקיינוס, פירוש דכל שהוא עמוק עשרה טפחים חשיבא מחיצה כדאיתא בפ"ק דשבת ובכל דוכתא. ולהכי פרכינן, דכיון דאמרת דאפילו המחיצות מרוחקות כל כך דינן כרשות היחיד, א"כ אין רשות הרבים בעולם [וזה] אי אפשר.

וק"ל: מ"מ עד אימתי היא מרוחקות שיהו חשובות מחיצות לשוויה רשות היחיד, דהא אמרינן דקרפף יותר מבית סאתים שהוקף אפילו שלא לדירה רשות היחיד הוא מן התורה, וכמה היא שיעור אותו יותר מבית סאתים? אומר רבינו הרב ז"ל דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות, דאע"ג דלגבי שבת לא בעינן מחיצות הניכרות לדירתו כדאיתא בפרק קמא דסוכה (ד' ב' ועי"ש), אפ"ה בעינן שיראה עצמו תוך מחיצות.

סה. חידושי הרמב"ן מסכת עירובין דף נט עמוד א

ומיהו לרבי יהודה דסבר שתי מחיצות דאורייתא כדאמרינן בפ"ק דמכילתין אין לך רשות הרבים בתוך העיר ואפילו רחב כמה, אלא סרטיא ומדבר וכיוצא בהן שאין לך [בהן] מחיצה כלל. ואף על פי שאי אפשר שלא יהיו הרים ובקעות סביב להן, כל שאין המחיצה נראית לעומדין באמצע ואין נכרת להם, אי נמי שאין המחיצה מעכבת וממעטת על הרבים כלום, אין בה תורת מחיצה. והכי נמי משמע בפרק עושין פסין (כ"ב ב') גבי סולמא דצור ואוקיאנוס...

סו. ביאור הלכה סימן שמו סעיף ג ד"ה * קרפף יותר

ומסיים [ריטב"א?] דלפ"ז הא דאמרינן בדף ס"ז ואפילו כור או כוריים דוקא בכגון שיעור זה דעכ"פ מקרי המחיצה נראית לעומדים באמצע ולא בנפישא טובא שאין המחיצה נכרת.

סז. רמב"ם הלכות שבת פרק יד הלכה א

וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן אפילו יש בו כמה מילין אם הוקף לדירה כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה ומבואות שיש להן שלשה כתלים ולחי ברוח רביעית, וכן חצר ודיר וסהר שהוקפו לדירה כולן רה"י גמורה הן.

סח. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת עירובין פרק ב:ה

וממה שאתה צריך לדעת שכל מקום שעשה לו כתלים ונתכוון לדור באותו מקום והוא שקורין אותו קרפף שהוקף לדירה אפילו היתה מדתו אלף מיל מותר לטלטל בכלו.

סט. טור אורח חיים הלכות שבת סימן שנה

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ופתח בו פתח ועשה מחיצה לפניו יותר מ' והותר ע"י שנתבטלה מחיצה הראשונה ונפלה האחרונה אינו ניתר ע"י הראשונה:

ע. טור אורח חיים הלכות שבת סימן שנה

ואם הוקף לדירה אפילו יש בו מאה מילין שרי

עא. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קלט:ו

מסתבר לע"ד שיש בזה שיעור ידוע מגמ' בכורות דף נ"ד שמעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה רועה, וכמה הוא רגל בהמה רועה? ט"ז מיל. ומפרש בגמ' דקים להו לרבנן דשיתסר מילי קא שלטא ביה עינא דרועה, עיין שם. וא"כ מש"כ הרמב"ן שיהיה ניכר לעומד באמצע הוא ל"ב מיל, ושטח כזה אולי ליכא במאנהעטן, וא"כ הוא רה"י גם לשיטה זו. ואף שלא נראו המחיצות מצד הבתים, מסתבר שלא יתבטל בזה הרה"י שנעשה מהמחיצות.

עב. ביאור הלכה סימן שמו סעיף ג ד"ה * קרפף יותר

אכן כאשר נעיין בדברי הרמב"ן עצמו בסוגיא דעיר של יחיד [שממש הוציא הריטב"א שיטתו] נראה לכאורה דרך אחרת בשיטתו דהרמב"ן לא כתב שם דבריו אלא במחיצות העומדים מאליהם כהרים ובקעות, וע"ז כתב דכל היכי שהם רחוקים טובא עד כדי שאינו מוצא את עצמו בתוך מחיצות לא מקרי מחיצות וכדמוכח מההיא דבבל נמי מקיף ליה פרת עי"ש ברמב"ן וסוגיא דדף ס"ז דכור או כוריים לא הביא כלל בדבריו ושפיר י"ל דס"ל דשם אפילו אלף כורים ומטעם דשם המחיצות נעשין בידי אדם אף על גב דמיחסרי דיוורין וכשיטת התוספות...

עג. שו"ע אורח חיים שסג:כט

מבוי שצדו אחד כלה לים וצדו אחר כלה לאשפה של רבים, אין צריך כלום; שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות ואין חוששין שמא יעלה הים שירטון...

עד. שו"ע אורח חיים שסג:לו

מבוי ששוה מתוכו ומדרון (פ"א מקום משופע) לרשות הרבים, או ששוה לרשות הרבים ומדרון לתוכו, אם הולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה י' מתוך ד' אמות הרי הוא כאלו זקוף כולו וא"צ שום תיקון. (ובזה התל הוי כמחיצה) (ב"י).